

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОГО ОВОЧЕВОГО РИНКУ

І.О.Дорошенко, аспірант

Одеська національна академія харчових технологій

Досліджено пріоритетні шляхи реалізації оптимальної політики формування попиту та вдосконалення кон'юнктури овочевого регіонального ринку. Розглянуто перспективи масштабних економічних здобутків при виробництві та продажу продукції овочівництва.

Ключові слова: *регіональний овочевий ринок, ринкова кон'юнктура, оптимізація структури виробництва.*

Вступ. Об'єктивною умовою висхідного розвитку суспільства виступає виведення на рівень сучасних світових вимог існуючих ринкових відносин, зокрема в сфері функціонування овочівництва. Ринкові регулятори зумовляють виробництво агровиробниками овочевої продукції відповідної кількості, якості та асортименту згідно з вимогами і купівельними можливостями покупців. Тому при визначенні перспективних напрямів розвитку регіонального овочевого ринку доцільно використовувати системний підхід, що передбачає розкриття цілісності цього складно організованого об'єкта через відповідні складові, механізми та функції.

Пріоритетними в цьому відношенні є розкриття положень щодо формування на овочевому ринку попиту, виявлення існуючої та прогнозування можливої ринкової кон'юнктури, передбачення заходів з раціоналізації регіональної товарної овочевої політики, визначення інноваційно-інвестиційних можливостей регіону стосовно напрямів розвитку ринку овочів, оптимізація структури виробництва та розподілу овочів у конкретних агроформуваннях.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Актуальність реалізації оптимальної політики формування попиту та вдосконалення кон'юнктури овочевого ринку зумовлена рядом чинників, серед яких найбільш важливим є соціальна зна-

чуність для життєдіяльності людей овочевої продукції та перспективи масштабних економічних здобутків при виробництві та продажу продукції овочівництва. Дослідженням даної проблеми займалися вчені та науковці: Борщевський П.П., Гальчинська В.А., Криворучко В.І., Саблук П.Т., Харківський Д.Ф. та інші, проте можна сказати, що на сьогодні питання реалізації оптимальної політики формування попиту та вдосконалення кон'юнктури овочевого ринку залишається відкритим.

Аналізуючи розвиток ринку овочевих культур в сучасних умовах господарювання, вчені Інституту аграрної економіки Української академії аграрних наук виявили, що основна маса овочів (60–70%) надходить на ринок із домогосподарств. Їх частка в загальному обсязі пропозиції на ринку зростає. Але в зв'язку з переходом населення та територій до самозабезпечення, ринок овочів звужується. У формуванні загального обсягу попиту та пропозиції на внутрішньому ринку овочевих культур імпорتنі та експортні поставки займають незначну частину (близько 5%). Намітилася загальна тенденція зниження попиту на продукцію овочівництва та продукти її переробки. Його обсяг і структура змінюються під впливом комплексу чинників: купівельної спроможності населення, якості продуктів, реклами, цін, строків і регіонів продажу тощо [1].

Результати дослідження. На регіональному овочевому ринку попит визначається потребами місцевого населення в овочевих товарах, товарах переробної промисловості – у сировині та запитами інших споживачів національного та світового ринків включно. Кон'юнктура складається на конкретний момент залежно від співвідношення попиту та пропозиції на овочі та умов їх продажу на ринку. Звідси методично важливо, щоб прогнозуванню попиту та кон'юнктури на регіональному ринку овочів передувало дослідження динаміки загальної чисельності місцевого населення та його структури за демографічними ознаками, виявлення стану та змін рівня платоспроможності людей, з'ясування виробництва і споживання овочевої продукції та продуктів її переробки. При цьому вар-

то враховувати потреби всього національного ринку в овочах, адже попит формується не тільки населенням конкретного, а й іншими регіонами країни [2].

Що ж до структури реалізації овочевої продукції регіону, то тут має місце тенденція до збільшення рівня продажу не переробним підприємствам (лише 9%), на ринку (29,8%) чи населенню (1,3%), а за іншими каналами збуту (59,9%). Отже, виходячи із вищенаведеного, можна сказати, що виробництво овочевої продукції на одну особу на сьогодні складає лише 101 кг на рік, хоча ще два роки тому ця цифра сягала 218 кг. Окрім того, рентабельність продукції овочівництва не перевищує 4,5%. Особливу увагу слід приділити стану та тенденціям цінової політики овочевого ринку. І дійсно, якщо дослідити індекси цін реалізації овочевої продукції сільськогосподарськими підприємствами регіону, то матимемо наступну схему (у відсотках до попереднього року): 2005 рік – 124,5%, 2006 рік – 94,9%, 2007 рік – 195,0% [3].

Таким чином, за такої тенденції розвитку інфраструктури ринку сільськогосподарської продукції в перспективі кризова ситуація може ще більше поглибитись за умови неврегулювання дисбалансу системи розподілу фінансових ресурсів з урахуванням рівноправності інтересів всіх власників (капіталу, робочої сили, засобів виробництва, землі), що посилюють конкуренцію за сфери застосування праці і створюють основу для економічного зростання. В цій же площині знаходиться вирішення проблем низької платоспроможності, яка також формує ринковий попит на овочеву продукцію.

Окрім того, як було зазначено вище, основними виробниками і постачальниками овочевої продукції на ринок на сьогодні насправді є саме господарства населення (72,4%), а отже незаперечним можна вважати той факт, що представники цієї категорії господарювання виступають як споживачі і беруть участь у формуванні ринкового попиту у разі надходження овочів при купівлі в торгівельній мережі, при здійсненні купівлі овочів на риках та наявності інших надходжень. Тобто

господарства населення формують попит як при надходженні, так і при використанні овочів, що варто врахувати при формуванні попиту та вдосконаленні кон'юнктури овочевого ринку. Але крім господарств населення учасниками формування овочевого попиту є сільськогосподарські підприємства, головне призначення яких – створення пропозиції овочів на ринку.

За умов, що склалися, місце переробних підприємств та продажу на ринках займає реалізація за іншими каналами, якими здебільшого є посередницькі структури, адже великої актуальності набула проблема реалізації виробленої продукції, оскільки багатьом виробникам часто доводиться виступати і трейдером, і посередником, покупцем і, знову ж таки, продавцем.

Що ж до ринкових цін на овочі, то вони мають чітко виражений сезонний характер. В останні весняні місяці та на початку літа, як зазначають вчені – економісти, вони вищі за осінні в 3-4 рази. Це той період, коли новий урожай ще не вирощений, а пропозиція на раніше вироблену продукцію практично відсутня. В цей період спостерігається наплив неконтрольованого імпорту овочів на вітчизняний ринок. Однак частка імпорту овочів у споживанні незначна і не перевищує 1,5%, більше половини якої надходить у переробленому вигляді. Таким чином, через активну діяльність на ринку регіональні агровиробники можуть здійснювати оптимізацію грошових надходжень від збуту овочів та отримувати додаткові прибутки.

Не менш важливою складовою становлення овочевого ринку регіону в процесі переходу країни до стратегії розвитку та структурно-інноваційної перебудови регіональної економіки є адаптація аграрних господарюючих суб'єктів до функціонування в системі сучасної ринкової економіки, що вимагає надійного наукового забезпечення, зумовляючи потребу визначення інноваційно-інвестиційних перспектив розвитку регіонального овочевого ринку [5].

Хоча наукові установи, виробники і продавці овочевої продукції виступають діловими партнерами інноваційної діяльності становлення ринку овочів, проте на сьогодні основною науковою проблемою, яка зумовлена необхідністю вдосконалення функціонування внутрішнього аграрного ринку, а зокрема і ринку овочевої продукції, є теоретичне та методологічне обґрунтування з врахуванням національних особливостей організації функціонування ринків продовольчих товарів та сільськогосподарської сировини, ступеня та меж впливу держави на процедури взаємодії операторів цих ринків з метою забезпечення продовольчої безпеки держави. Саме об'єктивна необхідність такого втручання з боку держави та пошук раціонального балансу між регулюванням комерційних процесів ринковими та адміністративними методами зумовляють особливості функціонування внутрішніх ринків продовольства та сільськогосподарської сировини в Україні [4].

Висновки. Отже, з усього вищезазначеного можна зробити висновки про те, що особливостями сучасного становлення регіонального овочевого ринку виступають: значний вплив глибинної соціально-економічної трансформації вітчизняного села; участь у інформуванні ринку овочів юридичних та фізичних осіб, які представляють різні форми власності та господарювання; посилення інтеграції науки та практики виробництва, переробки та продажу овочів при зростанні впливу інноваційної діяльності; посилення економічної глобалізації та значне розшарування населення за рівнем грошових доходів, а високоефективне функціонування регіонального овочевого ринку передбачає активне державне регулювання, спрямоване на формування сприятливих умов для виробництва і збуту овочів товаровиробниками різних форм власності та господарювання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку. Інформаційно-аналітичний збірник (випуск 6) / За ред. П. Т. Саблука та ін. — К.: ІАЕ УААН, 2005.

2. Лузан Ю. Я. Фінансовий стан агропромислового виробництва в Україні та шляхи його удосконалення / Лузан Ю. Я. // Економіка АПК. — 2007. — №5.

3. Одеська область: статистичний щорічник за 2007 рік. — Одеса: Держкомстат України, 2008. — 534 с.

4. Саблук П. Т. Проблеми забезпечення дохідності агропромислового виробництва в Україні в постіндустріальний період / Саблук П. Т. // Економіка АПК. — 2008. — №4. — С. 19—37.

5. Харківський Д. Ф. Інновації – головний напрямок розвитку АПК / Харківський Д. Ф., Євтушевська О. О., Мартощук О. М. // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — Миколаїв, 2005. — Вип. 1(29).